

Nr 219.

Uppläst och godkänd av första kammaren den 13 juni 1916.

Uppläst och godkänd av andra kammaren den 13 juni 1916.

Riksdagens skrivelse till konungen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 219 angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande, dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 220 angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande.

(Statsutskottets utlåtande nr 141.)

Till Konungen.

Eders Kungl. Maj:t har i en till riksdagen avlåten, den 28 april 1916 dagtecknad proposition, nr 219, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

*Kungl. Maj:ts
framställning
angående sjö-
försvaret.*

att, under förutsättning, såvitt angår här nedan omfördäld minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå, att i proposition angående anordnande av nämnda depå gjord framställning om beviljande av medel för depån varder av riksdagen godkänd, bevilja följande belopp, att utgå av medel, som särskilt beredas, nämligen:

dels till anskaffning av en jagare och undervattensbåtmaterial ett Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 86 häft. (Nr 219—220.) 1

anslag av 4,000,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 700,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för stridsfartygen ett anslag av 540,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 90,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna ett anslag av 500,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 175,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för flottan ett anslag av 810,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 270,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för kustfästningarna ett anslag av 475,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 95,000 kronor;

dels till anskaffning av handgranater och bomber för kustfästningarna ett anslag av 50,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 25,000 kronor;

dels till anskaffning av torpeder ett anslag av 850,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 85,000 kronor;

dels till anläggning av en torpedverkstad jämte torpedförrådsbyggnad ett anslag av 750,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 250,000 kronor;

dels till anskaffning av materiel m. m. för marinens flygväsende ett anslag av 838,100 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,100 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta sistnämnda belopp;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel ett anslag av 488,250 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 160,000 kronor;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för kustartilleriet ett anslag av 350,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor;

dels till förstärkning av det fasta kustförsvaret ett anslag av 2,155,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 695,000 kronor;

dels till anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning ett anslag av 70,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 45,000 kronor;

dels ock till anordnande av minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå ett anslag av 352,700 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor.

Av det i Eders Kungl. Maj:ts proposition för *krigsfartygsmateriel* begärda beloppet om 4,000,000 kronor är omkring hälften avsedd för byggande av en jagare och återstoden för anskaffande av undervattensbåtmaterial.

Det för anskaffande av *artilleriammunition för stridsfartygen* beräknade anslaget av 540,000 kronor är avsett för förstärkning av ammunitionsutredningen för de under byggnad varande pansarbåtarnas svåra och medelsvåra kanoner med $\frac{1}{4}$ utredning för varje fartyg.

Det för anskaffning av *artilleriammunition för kustfästningarna* begärda anslaget av 500,000 kronor är avsett för kustfästningarnas rörliga batterier.

För anskaffning av *minor* och anordnande av erforderliga *minförrådslokaler för flottan* har Eders Kungl. Maj:t begärt ett anslag av 810,000 kronor, avsett att fördelas med 270,000 kronor på år 1917 och 540,000 kronor på år 1918.

Vidare har för anskaffning av *minor* och anordnande av erforderliga *minförrådslokaler för kustfästningarna* äskats ett anslag av 475,000 kronor, därav 95,000 kronor skulle anvisas för år 1917 och återstoden avsetts att lika fördelas på åren 1918 och 1919.

För anskaffning av *handgranater och bomber för kustfästningarna* har begärts ett anslag av 50,000 kronor.

Beträffande det anslag av 850,000 kronor, som Eders Kungl. Maj:t äskat för anskaffning av *torpeder*, har departementschefen anfört, att det särskilt med hänsyn till erfarenheterna under det pågående kriget befunnits angeläget att för torpedfartygen anskaffa en så stor reserv av moderna, långskjutande torpeder, att fartygens stridsvärde kunde i största möjliga mån utnyttjas.

För anläggande av en *torpedverkstad jämte torpedförrådsbyggnad* har begärts ett anslag av 750,000 kronor. Härmed har avsetts att bereda möjlighet att vid krigstillfälle skyndsamt och i så stor omfattning som möjligt få förbrukad torpedammunition ersatt. Genom en sådan anläggning skulle jämväl vinnas den enligt departementschefens mening betydande fördelen att även under fredstid en snabbare och jämnare komplettering och utökning av flottans torpedförråd skulle kunna ernås än som vore möjligt med allenast den nuvarande torpedverkstaden i Karlskrona, vars tillverkningsmöjligheter vore alltför inskränkta. I fråga om denna torpedverkstad har anförts, att en utredning blivit av Eders Kungl. Maj:t igångsatt. Denna utredning är emellertid, enligt vad riksdagen inhämtat, ännu icke slutförd.

Beträffande det för anskaffning av *materiel m. m. för marinens flygväsende* begärda anslaget av 838,100 kronor, vilket är avsett för flygbåtar med tillhörande förvaringsskjul, motorbåtar och motorjollar, äro 120,000 kronor behövlige för anordnandet av förvaringsskjul för flygbåtar, vilka äro avsedda att tilläggas till flottans varv i Stockholm, ävensom för behövlig utvidgning av flygverkstaden därstädes.

För anskaffning av *intendenturmateriel för flottan* och anordnande av *ökat lokalutrymme för sådan materiel* har äskats ett anslag av 488,250 kronor. Av detta anslag beräknas 428,900 kronor för ökning av sjöbeväringens beklädnadsförrådet till att omfatta tillhoppa 6,200 beklädnader samt återstoden, 59,350 kronor, för utvidgning av lokalutrymmet för beklädnadsförrådet vid Stockholms station.

Med det för anskaffning av *intendenturmateriel för kustartilleriet* begärda anslaget av 350,000 kronor avses dels komplettering av beklädnadsförrådet för de värnpliktiga och dels anskaffning av utrustningspersedlar (personlig utrustning och verktygsutrustning) för stammanskapet och de värnpliktiga.

För *förstärkning av det fasta kustförsvaret* har Eders Kungl. Maj:t begärt ett anslag av 2,155,000 kronor.

Vidare har för anskaffning av *anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning* begärts ett anslag av 70,000 kronor.

Vidkommande det anslag av 352,700 kronor, som Eders Kungl. Maj:t begärt för anordnande av *minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå* får riksdagen erinra, att riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts i proposition angående anordnande av nämnda depå gjorda framställning om beviljande av medel för depån.

Den nu föreslagna åtgärden avser att utvidga förenämnda depå därhän, att den kan inrymma jämväl den personal och materiel, som kräves för upprätthållandet av en minberedskap å västkusten. Sålunda skulle nu åtskilliga för depån ursprungligen upptagna nybyggnader för inkvartering, förplägnad, övning, sjukvård m. m., vilka icke ansetts oundgängligen erforderliga med den reducerade omfattning depån i förenämnda proposition givits, komma till utförande.

De i propositionen nr 219 omförmälda anslagen äro enligt en i bifogade statsrådsprotokollet införd tablå avsedda att på följande sätt fördelas på åren 1917, 1918 och 1919:

	År 1917.	År 1918.	År 1919.	Summa.
<i>Krigsfartygsmateriel:</i>				
En jagare och undervattensbåtmateriel.....	700,000	1,700,000	1,600,000	4,000,000
<i>Artilleriammunition, minor, handgranater och bomber samt torpeder:</i>				
Artilleriammunition för stridsfartygen	90,000	90,000	360,000	540,000
Artilleriammunition för kustfästningarna	175,000	325,000	—	500,000
Minor jämte minförrådslokaler för flottan	270,000	540,000	—	810,000
Minor jämte minförrådslokaler för kustfästningarna	95,000	190,000	190,000	475,000
Handgranater och bomber för kustfästningarna	25,000	25,000	—	50,000
Torpeder	85,000	85,000	680,000	850,000
Torpedverkstad jämte torpedförrådsbyggnad.....	250,000	500,000	—	750,000
<i>Materiel m. m. för marinens flygväsende ...</i>	120,100	403,000	315,000	838,100
<i>Intendenturmateriel:</i>				
Intendenturmateriel för flottan jämte ökat lokalutrymme för sådan materiel	160,000	328,250	—	488,250
Intendenturmateriel för kustartilleriet	120,000	230,000	—	350,000
<i>Förstärkning av det fasta kustförsvaret.....</i>	695,000	730,000	730,000	2,155,000
<i>Anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning .....</i>	45,000	25,000	—	70,000
<i>Minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå .....</i>	120,000	120,000	112,700	352,700
Summa kronor	2,950,100	5,291,250	3,987,700	12,229,050

För beredande av medel till täckande av ifrågavarande kostnader, tillhoppa 12,229,050 kronor, ävensom vissa kostnader för lantförsvarets stärkande har Eders Kungl. Maj:t i en proposition av den 2 maj 1916, nr 225, framställt förslag om antagande av en särskild krigsmaterielskatt.

I en till riksdagen avlåten, den 28 april 1916 dagtecknad proposition, nr 220, har Eders Kungl. Maj:t, under återropande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels att bevilja följande belopp, att utgå av medel, som särskilt beredas, nämligen:

*Kungl. Maj:ts
framställning
angående
lantförsvaret.*

1:o) för anskaffande av viss artillerimateriel ett anslag av 12,170,800 kronor samt därav för år 1917 anvisa ett belopp av 3,050,000 kronor;

2:o) för anskaffande av viss fortifikationsmateriel ett anslag av 2,534,300 kronor samt därav för år 1917 anvisa ett belopp av 653,000 kronor;

3:o) för anskaffande av viss intendenturmateriel ett anslag av 14,980,800 kronor samt därav för år 1917 anvisa ett belopp av 2,400,000 kronor; samt

4:o) för uppsättande av ett nytt tungt artilleriregemente i överensstämmelse med i statsrådsprotokollet närmare angivna grunder såsom engångskostnader ett anslag av 10,614,892 kronor samt därav för år 1917 anvisa ett belopp av 4,107,442 kronor;

dels ock att för uppförande av landstormsförråd bevilja, utöver förut av riksdagen anvisade medel, ett anslag av 365,589 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t utav omhänderhavande medel förskottsvis utanordnas för att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

Eders Kungl. Maj:ts förslag upptager under punkt 1:o) ett belopp av 12,170,800 kronor till anskaffning av *artillerimateriel*.

För tillgodoseende av *fortifikationsbehov* har Eders Kungl. Maj:t i punkt 2:o) här ovan begärt:

för anskaffning av vissa verktygs- och materialförråd	kronor	1,400,000: —
» komplettering av viss ingenjörmateriel	»	36,000: —
» tillgodoseende av vissa »andra behov»	»	1,098,300: —
	Summa kronor	2,534,300: —

Under punkt 3:o) har Eders Kungl. Maj:t för anskaffande av *intendenturmateriel* äskat ett sammanlagt belopp av 14,980,800 kronor. Härav har för komplettering av linjens och reservens munderingsutrustning beräknats 11,400,000 kronor. Återstoden av beloppet eller 3,580,800 kronor är avsedd för intendenturmateriel till landstormen.

Beträffande landstormens förseende med utrustning hava särskilda inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 1 november 1915 avgivit utredning och förslag. Enligt nämnda utredning beräknades kostnaderna för den utrustning, som borde för statsmedel an-

skaffas utöver vad som avsetts med det av 1915 års riksdag till anskaffande av viss intendenturmateriel anvisade belopp av 3,362,000 kronor, till 15,313,254 kronor 93 öre. Detta belopp borde enligt de sakkunnigas mening fördelas på tre särskilda perioder, nämligen

1:sta perioden, omfattande år 1916	kronor	6,244,802: 67
2:dra » » åren 1917—1920	»	6,856,102: 26
3:dje » » » 1921—1924	»	2,212,350: —
Summa kronor		15,313,254: 93

Vad angår de å första perioden belöpande kostnaderna, 6,244,802 kronor 67 öre, skulle för dessas täckande tagas i anspråk det belopp av 2,664,000 kronor, som av innevarande års riksdag under rubriken »Engångskostnader för försvaret» anvisats för landstormens utrustning. Återstoden av kostnaderna för första perioden eller i runt tal 3,580,000 kronor har nu av Eders Kungl. Maj:t för ändamålet begärts.

Slutligen har Eders Kungl. Maj:t i punkt 4:o av förevarande proposition för uppsättande av ett *nytt tungt artilleriregemente* i engångskostnader begärt ett belopp av 10,614,892 kronor.

De av Eders Kungl. Maj:t sålunda i denna proposition begärda anslagsbeloppen äro avsedda att fördelas på vart och ett av åren 1917, 1918 och 1919 enligt följande plan:

Materiel m. m.	År 1917.	År 1918.	År 1919.	Summa.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Artillerimateriel	3,050,000	4,589,650	4,531,150	12,170,800
Fortifikationsmateriel.....	653,000	1,051,500	829,800	2,534,300
Intendenturmateriel	2,400,000	8,080,800	4,500,000	14,980,800
Engångskostnader för uppsättande av ett nytt tungt artilleriregemente	4,107,442	4,576,157	1,931,293	10,614,892
Summa	10,210,442	18,298,107	11,792,243	40,300,792

Om beredande av särskilda medel för täckande av ifrågavarande kostnader, tillhopa 40,300,792 kronor, har Eders Kungl. Maj:t i ovanberörda proposition, nr 225, framställt förslag.

I föreliggande proposition har Eders Kungl. Maj:t jämväl äskat en anvisning, avsedd att framdeles täckas genom försäljningsmedel för till lantförsvaret anslagna fastigheter, nämligen 365,589 kronor till uppförande av landstormsförråd.

Riksdagens
yttrande och
beslut.

De förslag till förstärkningar av vårt försvarsväsende, vilka Eders Kungl. Maj:t i förevarande propositioner förelagt riksdagen, äro motiverade med hänsyn till erfarenheter från det pågående världskriget. Förslagen avse dels åtgärder, som kunna genomföras omedelbart eller inom den allra närmaste tiden, dels ock försvarsanordningar, vilkas förverkligande fördelats på åren 1917—1919.

Vid behandlingen av propositionerna har riksdagen funnit sig icke kunna ägna de framlagda förslagen i deras helhet en så ingående prövning, som påkallas av deras omfattning och vikt. En ytterligare utredning har nämligen i åtskilliga hänseenden funnits behöfelig. Det torde emellertid ankomma på Eders Kungl. Maj:t att så anordna en dylik utredning, att den icke behöver kräva någon längre tid. Riksdagen vill ifrågasätta, om icke i detta sammanhang även vissa försvarsangelägenheter, som icke ingå i de förevarande propositionerna, men vilkas framläggande av Eders Kungl. Maj:t förebådats, lämpligen kunna komma i beaktande.

Emellertid har riksdagen ansett det vara av stor vikt, att sådana av Eders Kungl. Maj:t föreslagna materielanskaffningar och därmed sammanhängande anordningar, vilka riksdagen funnit synnerligen behöfliga till förstärkande av åtgärderna för vår neutralitets trygghet, och som kunna omedelbart vidtagas, av riksdagen godkännas utan avvaktande av den förnyade utredningen rörande övriga delar av propositionerna. Riksdagen har alltså bifallit vissa äskanden av sådan natur. Med hänsyn till angelägenheten av att dessa åtgärder för neutralitetsskyddets stärkande snarast möjligt komma till utförande, har riksdagen medgivit, att härför behöfliga medel göras tillgängliga för Eders Kungl. Maj:t redan under innevarande år.

Eders Kungl. Maj:t har föreslagit, att de belopp, som i propositionerna äskats, skola utgå av medel, som särskilt beredas, och har Eders Kungl. Maj:t i detta avseende förelagt riksdagen förslag om en särskild krigsmaterielskatt att utgå under åren 1917—1919 av förmögenhet och högre inkomst. Riksdagen har ansett att de av riksdagen beviljade anslagen icke nu böra föranleda upptagande av en dylik skatt, utan att desamma kunna anvisas att tills vidare utgå av tillgängliga medel, dock att, när ifrågavarande belopp skola täckas, detta sker genom beskattning, som lägges på de ekonomiskt bärkraftiga samhällslagren.

Vidkommande de av Eders Kungl. Maj:t begärda anslagen för *sjöförsvarets* stärkande har riksdagen beträffande anslaget för anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel velat erinra därom, att innevarande riksdag i anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning under punkt 15 av femte

huvudtiteln för fortsatt anskaffning av beklädnad åt sjöbeväringen på extra stat för år 1917 anvisat ett anslag av 70,000 kronor. Under sådana förhållanden torde det nu behöfliga anslaget kunna minskas med sistnämnda belopp till 418,250 kronor.

I överensstämmelse med riksdagens här ovan gjorda uttalanden har riksdagen ansett sig böra nu bevilja medel till följande anskaffningar och åtgärder nämligen:

till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna	kronor	500,000: —
» anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för flottan	»	810,000: —
» anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för kustfästningarna	»	285,000: —
» anskaffning av handgranater och bomber för kustfästningarna	»	50,000: —
» anordnande av förvaringsskjul för flygbåtar, m. m.	»	120,100: —
» anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel	»	418,250: —
» anskaffning av intendenturmateriel för kustartilleriet	»	350,000: —
» anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning	»	70,000: —
» anordnande av minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå	»	352,700: —
<hr/>		
Summa kronor		2,956,050: —

Beträffande härefter de anslag Eders Kungl. Maj:t äskat för *lantförsvarets* stärkande har riksdagen beviljat medel till följande ändamål nämligen:

till anskaffande av viss artillerimateriel	2,100,000 kronor
» anskaffande av viss fortifikationsmateriel	350,000 »
» anskaffande av intendenturmateriel för landstormen	2,400,000 »
» uppförande av landstormsförråd	240,000 »
<hr/>	
Summa 5,090,000 kronor	

I anslutning till vad riksdagen uttalat och beslutat i fråga om beredande av medel för fullbordande av de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemangen för 15 infanteriregementen ävensom rörande förplägnadsanstalten i Hessleholm, anser riksdagen, att de till uppförande av landstormens förråd avsedda medel, 240,000 kronor, icke böra utgå

av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål utan på annat sätt beredas och har riksdagen beslutat, att beloppet ifråga skall utgå på samma sätt som övriga här ovan beviljade anslag.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen

dels beträffande *sjöförsvaret*, beviljat

1) till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna ett anslag av 500,000 kronor;

2) till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för flottan ett anslag av 810,000 kronor;

3) till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för kustfästningarna ett anslag av 285,000 kronor;

4) till anskaffning av handgranater och bomber för kustfästningarna ett anslag av 50,000 kronor;

5) till anordnande av förvarings skjul för flygbåtar, m. m. ett anslag av 120,100 kronor;

6) till anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel ett anslag av 418,250 kronor;

7) till anskaffning av intendenturmateriel för kustartilleriet ett anslag av 350,000 kronor;

8) till anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning ett anslag av 70,000 kronor; samt

9) till anordnande av minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå ett anslag av 352,700 kronor;

dels beträffande *lantförsvaret* beviljat

1) för anskaffande av viss artillerimateriel ett anslag av 2,100,000 kronor;

2) för anskaffande av viss fortifikationsmateriel ett anslag av 350,000 kronor;

3) för anskaffande av intendenturmateriel för landstormen ett anslag av 2,400,000 kronor; samt

4) för uppförande av landstormsförråd, utöver förut av riksdagen anvisade medel, ett anslag av 240,000 kronor;

dels ock beslutat, att de för bestridande av här ovan omförmälda utgifter erforderliga belopp må av Eders Kungl. Maj:t redan under innevarande år av tillgängliga medel förskjutas för att framdeles hos riksdagen anmälas till ersättande.

Stockholm den 13 juni 1916.

Med undersåtlig vördnad.